

Kustaa III:n symboliikkaa ja vallankäyttöä

Henrika Tandefelt: Konsten att härska. Gustaf III inför sina undersåtar. Svenska Litteratursällskapet i Finland. Helsinki 2008. 439 sivua.

■ Henrika Tandefeltin tavoitteena hänen tuoreessa väitöstudiumissaan on sijoittaa Kustaa III hallitsijana aikansa poliittiseen kulttuuriin kolmen erilaisen ”teeman” avulla: kuninkaalliset suosiosoitukset (armonosoitukset), Vaasan hovioikeuden perustaminen ja sota Venäjää vastaan 1788–90.

Kustaa III:sta on tunnetusti kirjoitettu paljon ja historioitsijoiden käsitykset hänen persoonallisuudestaan, merkityksestään ja saavutuksistaan poikkeavat usein melkoisestikin toisistaan. Tämä puoli ei oikeastaan kiinnosta Henrika Tandefeltia. Mikäli häntä oikein ymmärtää, hän keskittyy Kustaa III:n vallankäytön symbolisiin ulottuvuuksiin edellä mainittujen kolmen aihealueen puitteissa. Tämä symboliikka oli kuninkaan vallankäytön väline ja itse asiassa osa sitä.

Henrika Tandefelt on syvästi perehtynyt Kustaa III:n aikaan. Ennen kuin hän ehtii johtopäätöksiin, hän on perusteellisesti ja eloisesti käsitellyt kunniamerkit, kruununperijän kastamisen, Vaasan hovioikeuden vihkiäiset, Kustaan sodan dramaattiset yksityiskohdat

jne. Teoksen lähdeluettelo samoin kuin sen liitteet ovat poikkeuksellisen vakuuttavat.

Henrika Tandefelt tähdenää, että Kustaa III:a ja hänen vallankäyttöään on tarkasteltava tämän oman ajan lähtökohdista. Hän on valmis tyrmäämään eräitä myöhempiä auktoriteetteja, jotka tutkimuksissaan ovat unohtaneet tämän. Pintapuolisina hän tyrmää myös ne, jotka ovat leimanneet teatraalisen Kustaan vallankäytön pelkäksi hyvin opitun roolin näyttelemiseksi.

Kuninkaalliset suosiosoitukset tai sodankäynnin, johon kuului sankaruuden ilmentäminen, ymmärtää jokseenkin vaivatta ajateltaessa kuninkaan suhdetta alamaisiin.

Henrika Tandefelt osoittaa, että Vaasan hovioikeuden perustamisessa oli kysymys kuninkaan pyrkimyksestä olla näyttävästi lain ja oikeuden ylläpitäjä ja puolustaja olkoonkin, että Kustaa III ylimalkaan kiinnitti huomiota Suomen olojen kehittämiseen. Henrika Tandefeltin tutkimusotteelle on tyypillistä, ettei hän käsittele Vaasan hovioikeuden perustamista käytännön lainkäytön kannalta. Silti asialle omistetut satakunta sivua ovat varsin antoisia ja mielenkiintoisia.

Ja saman voi sanoa koko kirjasta. Siinä tutkija on päässyt asettamiinsa jotenkin omintakeisiin tutkimustavoitteisiinsa. Kirjaa on miellyttävä lukea, varsinkin kun välillä syntyy vaikutelma, että kirjoittaja olisi kuulunut Kustaa III:n uskottuihin. Eikä sekään haittaa, että loppusivuilla hän tuo Immanuel Kantin mukaan pohdintoihinsa. Ihan viisaasti sekä käy.

Pekka Harttila